BESLUT

Datum 2026-11-06
Dnr 10140-2025

Justitieombudsmannen
Thomas Norling

Kritik mot Socialnämnden i Timrå kommun bl.a. för att inte i tid ha beslutat om att förlänga utredningstiden beträffande en s.k. barnutredning

Beslutet i korthet: En s.k. barnutredning ska bedrivas skyndsamt och enligt huvudregeln vara slutförd inom fyra månader från det att den inleddes. Utredningstiden får emellertid förlängas om det finns särskilda skäl. Enligt JO måste det i ett beslut om att utöka utredningstiden anges vilka de särskilda skälen för förlängningen är. Vidare måste det tydligt anges vilka åtgärder som återstår innan utredningen kan vara slutförd. JO konstaterar att nämndens beslut saknade sådana uppgifter. Nämnden fattade två förlängningsbeslut och det andra fattades långt efter det att tiden i det tidigare beslutet hade löpt ut. JO ifrågasätter inte nämndens uppgift om att utredningen var aktiv under det ett år och åtta månader som den pågick. Att nämnden dels inte fattade förlängningsbeslut på ett korrekt sätt, dels i besluten inte tydligt angav vilka det särskilda skälen var och vilket utredningsarbete som återstod, gör enligt JO att det i efterhand inte är möjligt att bedöma om utredningen bedrivits med den effektivitet som kan krävs. Socialnämnden kritiseras för detta.

Anmälan

I en anmälan till JO klagade A.A. på socialtjänsten i Timrå kommun och framförde bl.a. att handläggningen av en s.k. barnutredning hade dragit ut på tiden. Till anmälan fogade han vissa handlingar.

Utredning

Av handlingar som JO hämtade in från Socialnämnden i Timrå kommun framgick bl.a. att en barnutredning inleddes den 20 februari 2024. Fyra månader senare – den 20 juni 2024 – fattades ett beslut om att förlänga utredningstiden till den 20 september 2024. Den 13 juni 2025 fattades ytterligare ett beslut om att tiden skulle förlängas. Denna gång till den 1 september 2025. Utredningen färdigställdes först den 13 oktober 2025.

Därefter begärde JO att socialnämnden skulle yttra sig över handläggningstiden.

Socialnämnden yttrade sig.

A.A. kommenterade socialnämndens yttrande.

Rättsliga utgångspunkter

Sedan den 1 juli 2025 gäller en ny socialtjänstlag (2025:400), SoL, och den har ersatt den tidigare socialtjänstlagen (2001:453). De för min bedömning relevanta bestämmelserna är i väsentliga delar likalydande i SoL och mina hänvisningar i det följande sker därför till den nya lagen.

Om socialnämnden får information om något som skulle kunna leda till en åtgärd av nämnden, ska nämnden genast inleda en utredning (se 14 kap. 2 § första stycket SoL). En utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd ska bedrivas skyndsamt och vara slutförd inom fyra månader från det att den inleddes. Om det finns särskilda skäl, får socialnämnden besluta att förlänga utredningen för viss tid. (Se 20 kap. 3 § samma lag.)

Enligt huvudregeln ska handläggningen av ärenden som rör enskilda samt genomförande av insatser dokumenteras. Detsamma gäller beslut och åtgärder i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. (Se 14 kap. 3 § SoL.)

Bedömning

Inledningsvis kan jag konstatera att lagstiftaren har skickat en tydlig signal genom bestämmelsen om den tidsgräns som gäller för en barnutrednings slutförande. Det är fråga om en maximitid och utgångspunkten för nämndens arbete måste således vara att en utredning ska drivas framåt, med målsättningen att den ska kunna avslutas så snart som möjligt. Enligt min uppfattning bör det i de flesta fall vara möjligt att avsluta den typen av utredningar inom kortare tid än fyra månader.

Jag har förståelse för att det i vissa situationer kan finnas ett behov av en längre utredningstid än så. En förutsättning för en sådan förlängning är dock att det föreligger särskilda skäl. Därmed kan det bara bli aktuellt att förlänga utredningstiden i undantagsfall. Enligt förarbetena kan det komma i fråga då t.ex. en barnpsykiatrisk utredning eller en polisutredning i ett fall av övergrepp mot barn inte kan slutföras inom den föreskrivna tiden (se prop. 1996/97:124 s. 180). Även efter ett beslut om förlängning, måste nämnden bedriva det fortsatta arbetet på sådant sätt att utredningen kan slutföras så snart som möjligt.

Ett uteblivet förlängningsbeslut innebär alltså att om utredningen ändå fortsätter, efter det att fyramånadersgränsen har passerats, så sker det i strid med bestämmelserna i SoL. Detsamma gäller om ett förlängningsbeslut löper ut och det inte fattas ytterligare något beslut. Det finns skäl att framhålla att även om en nämnd regelbundet fattar nödvändiga förlängningsbeslut i ett ärende, så kan den slutliga utredningstiden ändå komma att bedömas vara allt för lång. Så kan exempelvis vara fallet om det har förekommit perioder av passivitet under handläggningen.

I det aktuella ärendet beslutade en förvaltningschef vid två tillfällen att utredningstiden skulle förlängas. Jag kan konstatera att när det första beslutet löpte ut den 20 september 2024, dröjde det till den 13 juni 2025 innan det fattades ett nytt beslut. Enligt det senare beslutet skulle utredningen slutföras senast den 1 september 2025. Det datumet passerades utan att så skedde eller att det fattades ett nytt beslut om förlängning. Socialnämnden har i sitt remissvar konstaterat att det i detta sammanhang finns ett ”tidsmässigt glapp” som inte överensstämmer med lagstiftningens krav och nämndens rutiner. Vidare har nämnden uppgett att den ser allvarligt på denna brist.

I sammanhanget vill jag peka på vikten av att behovet av en förlängning av utredningstiden prövas innan tiden för när utredningen ska vara klar har löpt ut. Vidare måste den typen av beslut dokumenteras i barnets journal. Det har inte skett i det aktuella fallet och socialnämnden har i sitt remissvar vidgått att den brustit i detta avseende. I det första förlängningsbeslutet angavs bl.a. följande som skäl för att det fanns behov av ytterligare tid för att färdigställa utredningen:

> Med anledning av familjens komplexa situation och flertalet orosanmälningar gällande oro på flera olika områden kommer inte utredningen kunna slutföras innan 240620. Ansvarig utredare behöver mer tid till att ta reda på [barnets] behov av stöd och skydd innan beslut kan fattas.

Det andra beslutet utformades på ett likartat sätt och följande skäl angavs för behovet av förlängning:

> Mamma och [barnet] har beviljats familjebehandling via FRC vilket är pågående men då oron fortsatt är hög trots insatsen samt att pappa nu är vårdnadshavare behöver utredning fortgå för att utreda om föräldrarna kan skydda [barnet] samt säkerställa att hans behov tillgodoses.

Vid prövningen av om det finns anledning att förlänga utredningstiden måste beslutsfattaren ta ställning till om det finns ”särskilda skäl”. Inte i något av de båda besluten har det angetts att det skulle ha funnits sådana omständigheter. Således har frågan om förlängning inte prövats mot lagens krav och det är en uppenbar brist.

Förutom att det i ett förlängningsbeslut ska anges vilka de särskilda skälen är, måste det även tydligt framgå vilka åtgärder som återstår innan utredningen kan vara slutförd. På så sätt görs det tydligt för berörda vad som kan förväntas av det fortsatta arbetet. Det är således inte tillräckligt att – såsom skett i nämndens beslut – enbart ange att det behövs ”mer tid” eller att utredningen ”behöver fortgå”. Enligt min mening är det nödvändigt att det i ett förlängningsbeslut görs tydligt vilket syftet med det fortsatta arbetet är, eftersom det gör det möjligt att bilda sig en uppfattning om hur lång utredningstid som återstår. För det fall utredningen mot förmodan inte kan slutföras inom den förlängda tiden, finns det även möjlighet att vid ett nytt förlängningsbeslut genom en avstämning mot tidigare beslut säkerställa att utredningen drivs framåt på det sätt och med den effektivitet som rimligen kan förväntas.

Socialnämndens utredning slutfördes den 13 oktober 2025. Den hade då pågått i ett år och åtta månader. Det handlar således om en utredningstid som var fyra gånger så lång som lagstiftaren angett som maximitid. Beträffande den utdragna handläggningstiden har socialnämnden angett följande i sitt remissvar:

> [U]nder hela utredningstiden förelåg en fortsatt och påtaglig oro för barnets situation. Under utredningstiden inkom ett stort antal nya orosanmälningar och nya uppgifter som krävde fortsatt utredning. Handläggningen har varit aktiv under hela utredningsperioden. Nämnden bedömer att de fortlöpande inkomna uppgifterna om oro för barnet innebar att nya omständigheter kontinuerligt behövde utredas. Ett avslut av utredningen under pågående oro hade riskerat att barnets behov av skydd och stöd inte blivit tillräckligt utredda.

Det saknas anledning för mig att ifrågasätta nämndens uppgift om att utredningen har varit aktiv under hela utredningsperioden. Jag har ovan redogjort för vikten av att *dels* förlängningsbeslut fattats innan utredningstiden löpt ut, *dels* att det i besluten tydligt anges vilka de särskilda skälen är och vilket utredningsarbete som återstår. Nämndens hantering har brustit i båda dessa led. Det gör att det inte är möjligt att efterhand bedöma om den utredning – som i och för sig varit aktiv hela tiden – dessutom har bedrivits med den effektivitet som kan krävas. Det är en brist som socialnämnden förtjänar kritik för.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av JO Thomas Norling. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Byråchefen Karl Sandvik har föredragit ärendet.